

Číslo: 5101/2022 – 2023

SPRÁVA

o výsledkoch školskej inšpekcie

vykonanej v dňoch od 16. 03. 2023 do 17. 03. 2023

Názov kontrolovaného subjektu	
Základná škola, Jarná 20, Žilina	
Zriaďovateľ	Mesto Žilina

Vedúci zamestnanci kontrolovaného subjektu:

Mgr. Ján Kotman, riaditeľ školy

Mgr. Mária Marčeková, zástupkyňa riaditeľa školy

Mgr. Jana Taračová, zástupkyňa riaditeľa školy

V súlade s poverením na **tematickú inšpekciu** č. 5101/2022 – 2023 zo dňa 15. 02. 2023 **inšpekciu vykonali:**

PaedDr. Mária Geschwandtnerová, školská inšpektorka, ŠIC Žilina

Mgr. Jozefína Cingelová Šarlayová, školská inšpektorka, ŠIC Žilina

Mgr. Edita Majcherová, školská inšpektorka, ŠIC Žilina

Mgr. Andrea Tomášová, školská inšpektorka, ŠIC Žilina

1 PREDMET ŠKOLSKEJ INŠPEKcie

Stav vzdelávania žiakov cudzincov – odídenčov z Ukrajiny

1.1 ZÁKLADNÉ ÚDAJE

Kontrolovaným subjektom bola štátna plnoorganizovaná mestská základná škola s vyučovacím jazykom slovenským. Škola poskytovala vzdelávanie 366 žiakom. Na primárnom stupni vzdelávania škola vzdelávala 161 žiakov, z toho 28 žiakov odídenčov z Ukrajiny, v nižšom strednom vzdelávaní vzdelávala 205 žiakov, z toho 27 žiakov odídenčov z Ukrajiny. Výchovno-vzdelávací proces zabezpečovalo 41 pedagogických zamestnancov¹ a 1 školský psychológ. V škole nepôsobili pedagogickí zamestnanci z Ukrajiny.

¹ 27 učiteľov, 6 vychovávateľiek, 1 školský špeciálny pedagóg, 7 pedagogických asistentiek;

1.2 ZISTENIA A ICH HODNOTENIE

Štátna školská inšpekcia (ŠŠI) zadala dotazníky 25 žiakom odídcov z Ukrajiny a 140 spolužiakom žiakov odídcov z Ukrajiny nižšieho stredného vzdelávania. Realizovala rozhovory s riaditeľom školy, s 2 triednymi učiteľmi primárneho vzdelávania a s 2 triednymi učiteľmi nižšieho stredného vzdelávania v triedach, kde sa vzdelávalo najviac žiakov odídcov z Ukrajiny.

Zaraďovanie žiakov odídcov do vzdelávania

V minulom školskom roku zriaďovateľ koordinoval zaraďovanie žiakov odídcov do škôl podľa adresy bydliska. Tento školský rok oznamovala škola zriaďovateľovi len zmeny počtu žiakov odídcov. Riaditeľ školy v riadenom rozhovore uviedol, že v minulom školskom roku sa o možnosti vzdelávania v škole boli informovať zákonní zástupcovia 2 žiakov odídcov. Riaditeľ školy im podľa pokynov zriaďovateľa odporučil prihlásiť žiakov do základnej školy v školskom obvode v mieste bydliska. Rodičia školu viac nekontaktovali.

Škola mala v pláne vytvoriť samostatné triedy pre žiakov odídcov (primárne a nižšie stredné vzdelávanie), avšak postupovala podľa usmernení Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky a zaraďovala žiakov odídcov do tried po prvom kontakte s rodičmi, podľa veku. Ďalšími kritériami na zaraďovanie boli počet žiakov v triede a vzájomné priateľstvá žiakov.

Všetci triedni učitelia a riaditeľ školy v rozhovore uviedli, že úroveň vedomostí a zručností žiakov odídcov učitelia priebežne zisťovali počas vyučovania. Ďalej uviedli, že učebné plány pre žiakov odídcov neupravovali/nemenili, individuálnym prístupom sa snažili prekonávať jazykové bariéry.

V priebehu aktuálneho školského roka škola zaznamenala fluktuáciu žiakov odídcov. Do školy prijali 20 žiakov a 6 žiakov odišlo, čo komplikovalo organizovanie doučovania. Dochádzka žiakov odídcov bola v porovnaní so spolužiakmi slabšia, žiaci odídcovia sa podieľali na vymeškaných hodinách približne 60 %.

Aktivity školy na podporu osvojenia slovenského jazyka žiakmi odídcami

Škola nemala stanovený jednotný postup na prekonanie jazykovej bariéry počas výchovno-vzdelávacieho procesu a v čase mimo vyučovania. Učitelia na hodinách jednotlivých vyučovacích predmetov zvolili individuálny prístup na prekonávanie jazykovej bariéry. V primárnom stupni vzdelávania žiaci odídcovia väčšinou učivu porozumeli. Jazykové problémy mali v slovenskom jazyku a literatúre, v prvouke a ďalších predmetoch zvlášť pri práci s dlhým textom. V nižšom strednom vzdelávaní bola jazyková úroveň medzi žiakmi odídcami rozdielna. Učitelia sa snažili prekonať jazykovú bariéru žiakov odídcov individuálnym prístupom k nim. Používali online prekladač, slovníky, pomalšie tempo rozprávania, skupinovú prácu, využívali videá, hry, obrazový materiál a počas hodiny im často tlmočili spolužiaci.

Riaditeľ školy v rozhovore uviedol, že jazykové kurzy štátneho jazyka škola neorganizovala. Doučovanie slovenského jazyka realizovali prostredníctvom Ukrajinskej spilky². V tomto školskom roku ho navštevovalo v primárnom stupni vzdelávania 12 žiakov odídcov, v nižšom strednom stupni vzdelávania 10 žiakov odídcov. Podľa vyjadrenia riaditeľa školy sa vzdelávania zúčastňovali žiaci odídcovia, ktorým na ovládaní slovenského jazyka záležalo.

² organizácia, ktorá pomáha utečencom z Ukrajiny <https://uaspilka.com/>;

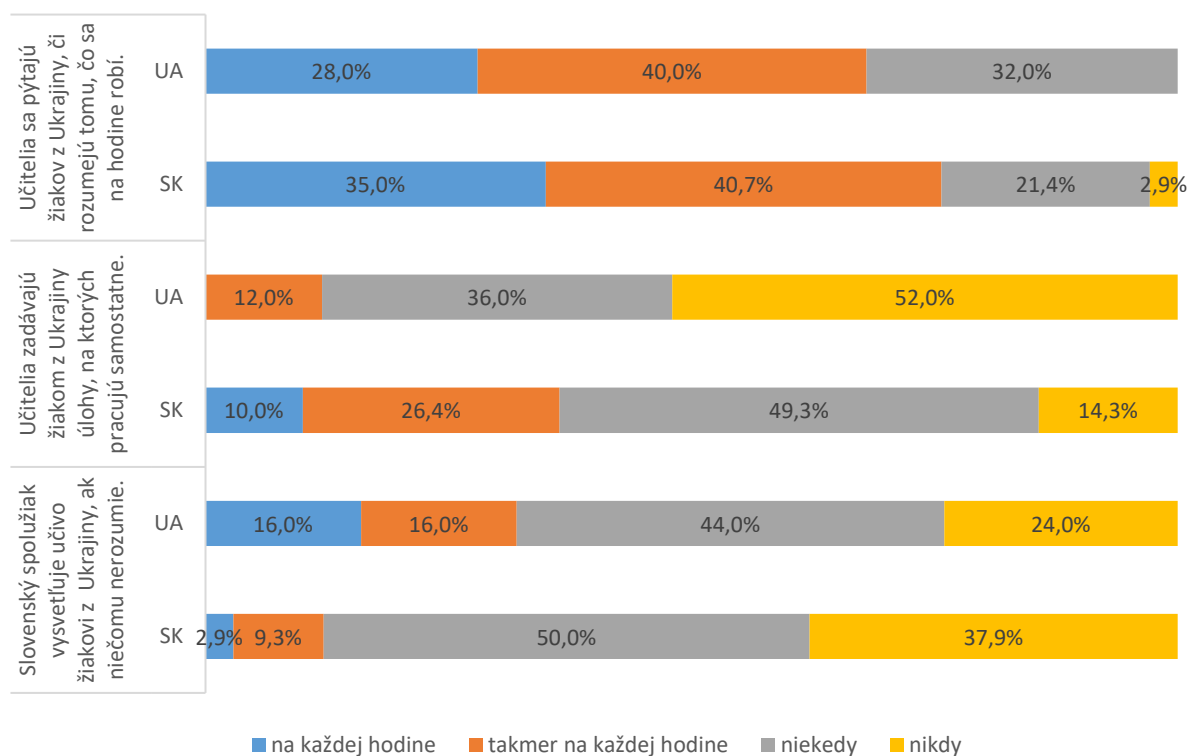
Podmienky na odstránenie edukačných bariér žiakov odídencom

Škola pri prijatí žiakov odídencom nerealizovala vstupné preskúšanie na zistenie úrovne slovenského jazyka. Učitelia si úroveň zisťovali priebežne na vyučovacích hodinách. Niektorí žiaci rozumeli jednoduchým vetám a ustáleným spojeniam, niektorí dokázali komunikovať v každodenných situáciách, iní mali problém, pretože slovenský jazyk nezvládali. Žiaci odídencom často používali online prekladače v mobile. Najmenšie problémy mali žiaci odídencom na hodinách matematiky pri riešení numerických príkladov. S porozumením zadania slovných úloh im boli nápomocní učitelia a spolužiaci. Z rozhovorov s učiteľmi vyplynulo, že žiaci odídencom najviac zaostávali v predmetoch matematika pri riešení geometrických úloh, slovenský jazyk a literatúra, biológia, geografia, dejepis. Niektorí žiaci odídencom mali a majú problém s nosením si učebných pomôcok, preto im ich škola zabezpečila. Občas sa stalo, že keď si ich žiaci odniesli domov, už ich viac do školy nepriniesli. Na telesnú a športovú výchovu si žiaci odídencom nenesili cvičebné úbory. Učitelia úroveň vedomostí žiakov odídencom v porovnaní so žiakmi školy na hodinách zhodnotili ako rôznu.

Na prekonanie jazykovej bariéry využívali učitelia učebnice a prekladové slovníky z prostriedkov Národného inštitútu vzdelávania a mládeže (NIVAM). Pri vysvetľovaní učiva používali okrem online prekladačov znalosti ruského jazyka. Jedna učiteľka ovládala ukrajinský jazyk. Učitelia učivo žiakom vysvetľovali individuálne, pomalším tempom, u mladších žiakov využívali obrazový materiál, zvukový záznam, internet, interaktívne tabule, pripravovali slovensko-ukrajinské slovníky so základnými slovami a používali formu hry na utvrdenie základných slov. Učiteľom vo výchovno-vzdelávacom procese pomáhali pedagogickí asistenti, primárne určení začleneným žiakom. Obsah učiva učitelia žiakom neupravovali, ale pri overovaní vedomostí im zadávali jednoduchšie úlohy.

V dotazníku žiaci potvrdili, že učitelia sa pýtali na hodinách žiakov odídencom, či rozumeli tomu, čo majú robiť počas vyučovacej hodiny (*Graf 1*). Ďalej uviedli, že učitelia nezadávali žiakom odídencom úlohy na ktorých pracovali samostatne, čím podporovali ich socializáciu v triede. Pomoc spolužiakom pri vysvetľovaní učiva žiakom odídencom, ak niečomu nerozumeli, potvrdilo 32,0 % žiakov odídencom a 12,2 % ich spolužiakov.

Graf 1 Podpora učiteľov a spolužiakov na vyučovacích hodinách žiakom odídencom

V škole mali zriadený školský podporný tím zložený zo školskej špeciálnej pedagogičky, školského psychológa, pedagogických asistentov, výchovnej poradkyne a riaditeľa školy. Žiaci odídeni ich služby aktívne v priebehu výchovno-vzdelávacieho procesu využívali. Škola využívala 1 krát týždenne na 2 hodiny služby ukrajinského psychológa z Ukrajinskej spilky. Riaditeľ v rozhovore uviedol, že pri hodnotení žiakov odídencom postupovali podľa usmernení³ Ministerstva vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky

Učítelia v rámci ranného kruhu, aktivít na vyučovacích a triednických hodinách formou hier, individuálneho prístupu alebo skupinovej práce vytvárali pozitívne prostredie na zaradenie žiakov odídencom do kolektívu triedy. Prostredníctvom rozhovorov sa žiaci navzájom zoznamovali so životom na Slovensku. Žiaci odídeni slovenským žiakom hovorili o spôsobe života na Ukrajine. Navzájom žiaci spoznávali kultúru a dejiny oboch krajín. Organizovaním celoškolských aktivít⁴ (Vianočný koncert, Mikulášsky deň, Pasovanie prvákov, Jesenná brigáda, Halloweenská párty) škola podporovala vzťahy medzi všetkými žiakmi. Niektorí žiaci odídeni odmietali uvedené aktivity, boli a sú uzavretí. Najradšej trávili voľné chvíle so spolužiakmi z Ukrajiny. Dokonca 1 žiak sa odmietal nielen učiť, ale aj chodiť do školy. Situáciu škola vyriešila pohovorom s rodičom a žiak začal pravidelne navštevovať školu. Škola neposkytovala doučovanie z ostatných predmetov a jazykovú podporu v ukrajinskom jazyku.

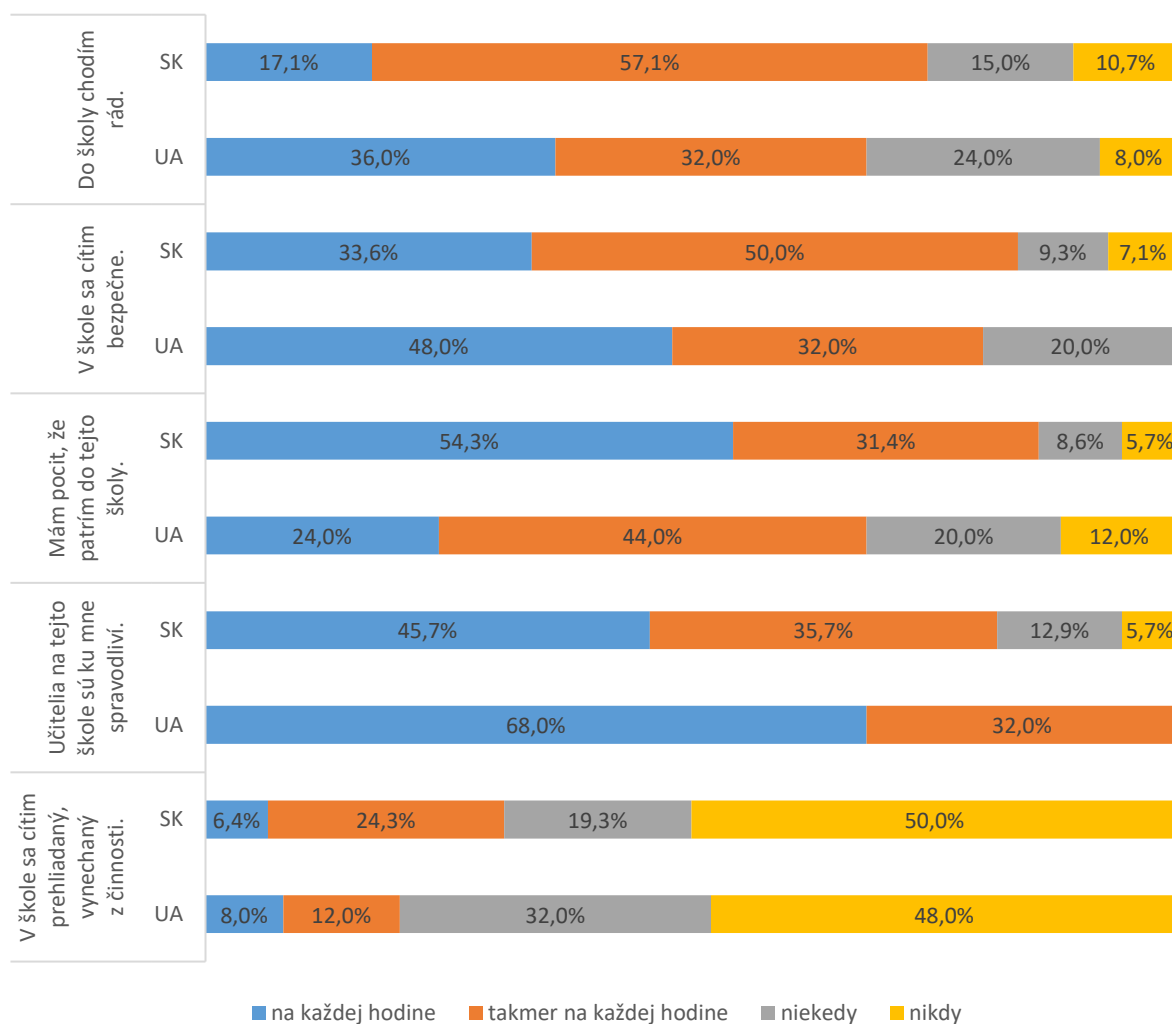
³ <https://www.minedu.sk/data/att/23063.pdf>

⁴ primárne vzdelávanie – Z rozprávky do rozprávky, Perinbaba, Karneval alebo veselo je v školskom klube, Vianočné besiedky, Flag futbal, nižšie stredné vzdelávanie, – Listy mame, divadelné predstavenie Last wish,

Triedne učiteľky v rozhovore uviedli, že pred príchodom žiakov odídencov sa so žiakmi v triedach rozprávali o možnom príchode žiakov z Ukrajiny, diskutovali s nimi, ako týmto žiakom môžu pomôcť a zdôvodňovali, prečo prídu k nim do triedy. Túto skutočnosť v dotazníkoch potvrdila viac ako polovica žiakov.

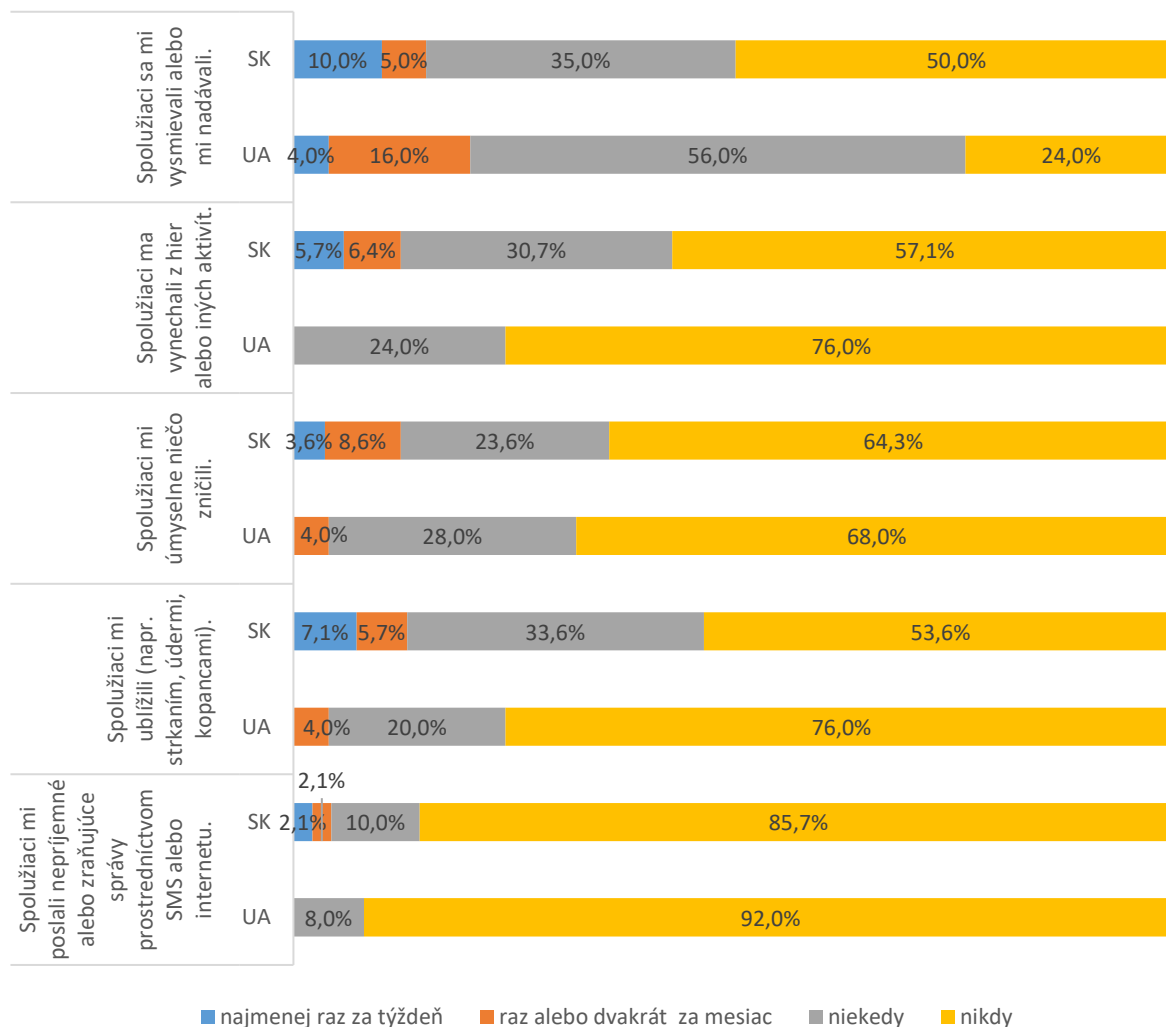
Žiaci odídenci v dotazníku uviedli, že po nástupe do školy im učители ukázali priestory školy (60 %), predstavili spolužiakov v triede (64 %) a zoznámili ich s ostatnými žiakmi odídeňcami (80 %). Z vyjadrení žiakov odídeňcov v dotazníku vyplynulo, (Graf 2), že chodia do školy radi (68 %), cítia sa v škole bezpečne (80 %), majú pocit, že patria do tejto školy (68 %), všetci vnímajú učiteľov ako spravodlivých a necítia sa prehladaní (80 %).

Graf 2 Spolupatričnosť žiakov ku škole

Vzťahy v škole poukázali na bezpečné prostredie pre všetkých žiakov. Z analýz dotazníkov vyplynulo, že 80 % žiakov nemalo skúsenosť s vysmievaním, 13 % spolužiakov malo skúsenosť, že im žiaci odídenci v škole úmyselne ničili osobné veci. Ublížovanie vyvrátilo 96 % žiakov odídeňcov a 87,2 % spolužiakov. Neprijemnú, zraňujúcu správu nedostalo 92 % žiakov odídeňcov a 85,7 % spolužiakov. S názorom, že ich najmenej raz za týždeň/mesiace vynechali z hier alebo spoločných aktivít, sa stotožnilo 12,1 % spolužiakov.

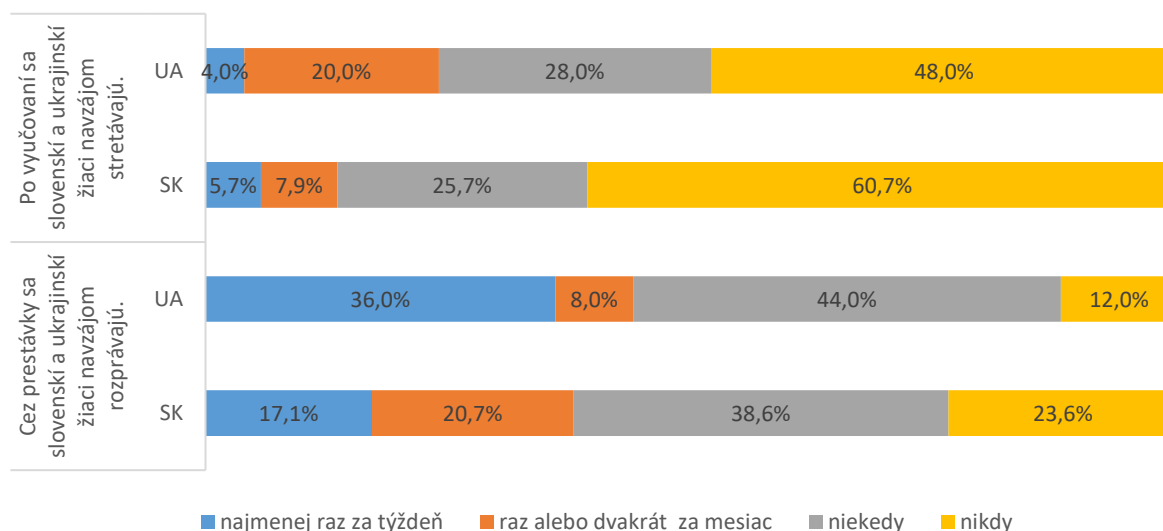
Graf 3 Vzťahy žiakov v škole

Riaditeľ školy v rozhovore označil vzťahy v triedach za korektné s nízkym výskytom drobných priestupkov⁵. Triedna učiteľka z nižšieho stredného vzdelávania v rozhovore poukázala na sťažnosti rodičov na žiakov odídencov, ktorí ničili svojim spolužiakom školské pomôcky. V dotazníku vo voľnej odpovedi niekoľko žiakov poukázalo na vyrušovanie a nadávky zo strany žiakov odídencov. Našli sa aj takí, ktorí si vybudovali nové kamarátstvá. Ďalej v dotazníku potvrdili, že cez prestávky sa spolu rozprávajú, stretávali sa aj po vyučovaní (raz za týždeň/mesiac, niekedy 39,3 % spolužakov a 52 % žiakov odídencov).

⁵ sácanie, strkanie, šticovanie;

Graf 4 Nadväzovanie kontaktov medzi žiakmi

Polovica zákonných zástupcov žiakov odídencom sa zúčastňovala rodičovských združení. Väčšina z nich sa o prospechu svojich detí informovala osobne počas konzultačných hodín. Dve rodiny žiakov odídencom nemali záujem o študijné výsledky svojich detí (tvrdili, že nemali prístup na internet). V rozhovore triedni učiteľia uviedli, že s rodičmi žiakov odídencom komunikovali správami zasielanými prostredníctvom aplikácií EduPage, VIBER, MESSENGER alebo SMS.

Riaditeľ školy vypracoval leták v ukrajinskom jazyku, kde sa rodičia žiakov odídencom dozvedeli základné informácie o škole: priebeh vyučovania, ako komunikovať zo školou, informácie o školskom klube a stravovaní a ďalšie.

V dotazníku žiaci odídencom (48 %) uviedli, že sa v čase mimo vyučovania zúčastňovali (každý deň/niekedy) online vzdelávania s učiteľmi z Ukrajiny.

Identifikácia potrieb školy pri vzdelávaní žiakov odídencom

Z rozhovorov s riaditeľom školy a triednymi učiteľkami vyplynulo, že pri výchovno-vzdelávacom procese so žiakmi odídencom by škola najviac potrebovala kvalifikovaných učiteľov predmetov a pedagogických asistentov ovládajúcich ukrajinský jazyk, prípadne posilnenie kurzov štátneho jazyka. V rámci špeciálno-pedagogickej a psychologickej podpory by v škole uvítali pomoc odborných zamestnancov z centra poradenstva a prevencie pri diagnostike žiakov odídencom, ktorí sa javili ako žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Učiteľky v rozhovore uviedli, že by mali záujem o vzdelávanie zamerané na pomoc žiakom odídencom pri prekonávaní traumy z vojny, pri riešení sociálnych vzťahov medzi žiakmi.

Z hľadiska materiálno-technického vybavenia pre zlepšenie výchovno-vzdelávacieho procesu by bolo potrebné zabezpečiť učiteľom i žiakom odídencom dvojjazyčné učebnice (slovenský jazyk, ruský jazyk, anglický jazyk), učebné materiály aj v elektronickej podobe, zakúpiť im tablety, elektronické prekladače, slovníky s obrázkami.

Riaditeľ školy sa v rozhovore vyjadril, že v záujme skvalitnenia výchovno-vzdelávacieho procesu by škola potrebovala jednoznačné usmernenia a informácie ako postupovať pri riešení vzniknutých problémov pri vzdelávaní žiakov odídencom, pri komunikácii s ich zákonnými zástupcami. Uviedol, že na ohodnotenie všetkých pedagogických

zamestnancov, ktorí sa zúčastňovali na vzdelávaní žiakov odídencom, by potrebovali navýšenie finančných prostriedkov.

2 ZÁVERY

Riaditeľ školy začleňoval žiakov odídencom do tried podľa ich veku. Žiaci odídenci nadväzovali nové vzťahy s ostatnými odídenkami a slovenskými žiakmi, zdokonaľovali sa v komunikácii prostredníctvom krúžku slovenského jazyka. Zmeny učebných plánov škola z dôvodu príchodu žiakov odídencom nerealizovala. Fluktuácia žiakov odídencom komplikovala v škole organizáciu doučovania. Jazykovú bariéru žiakov odídencom prekonávali učitelia individuálnym prístupom, využívali online prekladače a materiály z NIVAM-u. Základný/rozširujúci kurz štátneho jazyka v škole nebol organizovaný, jazykovú podporu poskytovali žiakom odídencom prostredníctvom doučovania slovenského jazyka. Učitelia individuálne diagnostikovali úroveň ovládania slovenského jazyka, vedomostí a zručností z ďalších vyučovacích predmetov žiakov odídencom v rámci vyučovacích hodín. Na triednických hodinách a ranných kruhoch triedni učitelia realizovali aktivity na podporu vzťahov medzi všetkými žiakmi.

Pri vzdelávaní žiakov odídencom by škola pri výchovnom-vzdelávacom procese so žiakmi odídenkami potrebovala kvalifikovaných učiteľov a pedagogických asistentov ovládajúcich ukrajinský jazyk. Učitelia prejavili záujem o vzdelávanie, ktoré by im pomohli prekonať jazykové bariéry so zameraním na pomoc deťom sužovaných vojnou. Z materiálno-technického vybavenia by podľa vyjadrenia riaditeľa školy a učiteľov bolo potrebné zabezpečiť dvojjazyčné materiály v elektronickej podobe, aby mohli so žiakmi odídencom flexibilne pracovať.

PÍŠOMNÉ MATERIÁLY POUŽITÉ PRI ŠKOLSKEJ INŠPEKCII

1. rozvrh hodín tried;
2. rozvrh hodín učiteľov;
3. zoznam triednych učiteľov.

Správu o výsledkoch školskej inšpekcie vyhotovila:

Školský inšpektor: PaedDr. Mária Geschwandtnerová

Dňa: 14. 04. 2023

PREROKOVANIE SPRÁVY

Na prerokovaní správy o výsledkoch školskej inšpekcie sa zúčastnili:

- a) za Štátnu školskú inšpekciu, Školské inšpekčné centrum Žilina:

PaedDr. Mária Geschwandtnerová

- b) za kontrolovaný subjekt zodpovedný vedúci zamestnanec:

Mgr. Ján Kotman, riaditeľ školy

Prerokovanie správy o výsledkoch školskej inšpekcie potvrdzujú dňa 19. 04. 2023 v Žiline:

- a) za Štátnu školskú inšpekciu, Školské inšpekčné centrum Žilina:

Mgr. Edita Majcherová

.....

b) za kontrolovaný subjekt zodpovedný vedúci zamestnanec:

Mgr. Ján Kotman, riaditeľ školy

.....

Vyjadrenie vedúceho zamestnanca kontrolovaného subjektu, ktorého sa zistenia týkajú
(vedúci zamestnanec môže zaslať písomné vyjadrenie k obsahu správy do 5 pracovných dní od prerokovania):

Mgr. Ján Kotman, riaditeľ školy

.....

Stanovisko školského inšpektora k vyjadreniu:

PaedDr. Mária Geschwandtnerová

.....

Na vedomie

Úsek inšpekčnej činnosti